

Vårdmomsen i sammanfattning

Sammanfattning i kortform

- Ny moms, inte bara på inhyrning av vårdpersonal från bemanningsföretag, utan också på vårdtjänster från specialistkonsulter och många underentreprenörlösningar i sjukvård, tandvård och omsorg vid halvårsskiftet. Åsidosätter rådande princip om att vårdtjänster är momsfria.
- Vårdmomsen slår direkt mot möjligheterna att bemanna vården, särskilt i landsbygden.
- Momsen slår olika. Offentligt driven vård får momskompensation från staten. Privat driven vård (nästan hälften av landets vårdcentraler drivs privat) får det inte.
- För att förhindra "kaos" bör Skatteverket skjuta på ikraftträdandet tills Högsta Förvaltningsdomstolen prövat om Skatteverkets tolkning avseende konsulter och underentreprenörer är den rätta. Inga signaler i den riktningen har dock getts.
- Nu behövs snabbt politiska lösningar för att inte äventyra en stor del av sjukvårdens och omsorgens möjligheter att bemanna verksamheterna.
 - Regeringen bör snarast komplettera momslagen för att förtydliga att all vård som ges av legitimerad vårdpersonal ska vara momsfri, oavsett om den legitimerade yrkesutövaren driver eget företag eller hos vem hen är anställd.
 - I avvaktan på ändrad lagstiftning bör regioner och kommuner ta höjd för den nya vårdmomsen i sina avtal med privata vård- och omsorgsgivare, för att lindra effekterna och undvika minskat vårdutbud och sämre tillgänglighet för medborgarna.

Dom i HFD och Skatteverkets tolkning av den

Högsta Förvaltningsdomstolen har i en dom i juni 2018 beslutat att ett bemanningsföretags uthyrning av sjukvårdspersonal inte ska undantas från momsplikt, utifrån praxis i domar i EU-domstolen. Det kommer i sig att innebära avsevärda fördyringar i den privat drivna vården.

Domen medför gränsdragningsproblem när den ska tillämpas. Skatteverket har därför i oktober 2018 tolkat domstolens beslut i två rättsliga ställningstaganden, ett om [moms vid inhyrning av vårdpersonal](#) och ett om [moms i social omsorg](#). Verket börjar tillämpa den nya tolkningen den 1 juli 2019.

Skatteverket har, enligt vår uppfattning, gjort en orimligt vid tolkning av vad som är att betrakta som en bemanningstjänst (momspliktigt) i förhållande till vad som är att betrakta som vårdtjänster (utan moms). Skatteverkets tolkning innebär i praktiken att inte bara tjänster från bemanningsföretag, utan också de flesta specialistkonsulter som

arbetar via eget bolag ska omfattas av moms. Många underentreprenörlösningar och andra samarbeten mellan privata vårdgivare drabbas också. Osäkerheten är stor t ex om hur vårdgivare som köper och säljer tjänster av varandra, t ex i ett Läkarhus, ska betraktas i relation till Skatteverkets tolkning.ⁱ

Vårdföretagarna har argumenterat för att HFD-domens tillämpningsområde bör begränsas till den situation som prövades, dvs ett bemanningsföretags uthyrning av vårdpersonal. Lagstiftarens syfte är att sjukvårds- och omsorgstjänster ska undantas från moms oavsett var i vårdkedjan tjänsten tillhandahålls. Vi kan inte se att EU-domstolens praxis leder till någon annan tolkning än att enbart rena bemanningsföretags tjänster ska ses som uthyrning av personal och därför inte omfattas av undantaget från moms för sjukvård och omsorg. HFD:s dom borde därför ha tolkats restriktivt.

Konsult- och underentreprenörlösningar är mycket vanliga i den privat drivna sjukvården för att kunna bedriva en flexibel och effektiv verksamhet. Konsekvenserna av Skatteverkets tolkning blir därför väldigt stora, i synnerhet i glesbygd där problemen med kompetensförsörjning i vården är särskilt svåra.

Stora konsekvenser i vården av den nya vårdmomsen

Ett verkligt exempel från Västernorrland illustrerar problemet. Västernorrland är en av de regioner i Sverige som brottas med störst läkarbrist. Men för patienterna på den privata vårdgivaren Premicares vårdcentraler i Timrå, Härnösand och Sundsvall är läkarkontinuiteten hög. Dels för att de är en attraktiv arbetsgivare i vården, men också för att läkare som hellre vill vara egenföretagare jobbar där. Två tredjedelar av läkarna hos Premicare är egenföretagare. Nu hotas dessa mångåriga samarbeten att slås sönder och Premicare, och många andra privata vårdgivare, att tvingas dra ner på sin verksamhet. Orsaken är Skatteverkets nya vårdmoms som slår till vid halvårsskiftet. De stora förlorarna blir patienterna i Timrå och andra mindre orter i landet.

Skatteverkets nya tolkning av momsreglerna innebär att det i ett slag blir 25 procent dyrare, inte bara med inhyrning från bemanningsföretag, utan också med läkare, psykologer och andra som verkar på konsultbasis. Den nya vårdmomsen berör också många lösningar med underentreprenörer i vården, tandvården och omsorgen. Kostnader som de privata vårdgivarna inte får dra av och som det inte finns marginaler för. Konsekvenser för kompetensförsörjningen i vården blir förödande. Detta i ett läge när det redan är svårt att rekrytera vårdpersonal i många delar av landet.

Vi hör också om erfarna läkare som verkar på konsultbasis på deltid på äldre dagar och trivs som egenföretagare. De har inte minsta lust att jobba på annat sätt. Nya momsregler kan bli det som gör att äldre läkare lägger ned sin läkargärning. Har samhället verkligen råd med det? Den tappade läkarkompetensen får direkta effekter för tillgången till vård.

Vårdmomsen kommer att försämra dagens upparbetade vårdkedjor och den samverkan som vård- och omsorgsgivare sinsemellan har utvecklat för att tillgodose samhällets vårdbehov. Vi ser mycket stor risk för ett minskat utbud av vård- och omsorgstjänster med längre köer som följd och svårigheter att klara fortsatt verksamhet. Om verksamheter tvingas lägga ner försätter det inte bara vård- och omsorgsföretag utan också kommuner och landsting i en svår situation.

Effekterna berör sjukvårds, tandvårds- och omsorgssektorerna över hela Sverige, stad som landsbygd, samt patienter och brukare i alla åldrar och behovskategorier, från förlossningsvården till geriatriska kliniker; från tandvård till hjärtoperationer, från HVB-hem för ungdomar till särskilda boenden för äldre. [För fördjupning, se här](#)

Rättslig prövning av Skatteverkets tolkning

Skatteverkets tolkning föranleder mängder av svåra frågor i hälso- och sjukvården och den sociala omsorgen rörande olika former av avtal. Ett antal företag, däribland några av våra företag, har vänt sig till [Skatterättsnämnden](#) med ansökningar om förhandsbesked för att pröva Skatteverkets ställningstaganden i förhållande till konsult- och underleverantörslösningar i vård och omsorg. Dels för frågetecknen är många, dels för att få en rättslig prövning av om Skatteverkets tolkning är den rätta och därigenom få rättspraxis. Förhandsbesked kan överklagas till Högsta förvaltningsdomstolen som högsta instans.

Den 2 april prövade Skatterättsnämnden tre ärenden angående den nya vårdmomsen och förhandsbesked lämnades sju veckor senare, den 24 maj. [En oenig nämnd gick dessvärre på Skatteverkets linje](#), som innebär att vårdcentraler och äldreboenden ska betala moms på inhyrning av legitimerad vårdpersonal, även när dessa är egenföretagare. Det är ett nedslående besked, eftersom vårdmomsen gör det än svårare att rekrytera vårdpersonal till mindre orter och vi riskerar att tappa viktig läkarcompetens.

Skatterättsnämndens förhandsbesked gällande dessa tre ärenden har överklagats till Högsta förvaltningsdomstolen. Det finns inga möjligheter att dessa ärenden har hunnit att avgöras före den 1 juli, då Skatteverket avser att börja tillämpa den nya tolkningen av momsreglerna.

Uppmaning till Skatteverket: skjut på tillämpningen av nya tolkningen av momsreglerna

Vårdföretagarna och Läkarförbundet har tillsammans, samt SKL och Svenskt Näringsliv var för sig, skrivit till Skatteverket med uppmaningen att vänta med att tillämpa den nya vårdmomsen i väntan på rättspraxis, d v s tills Skatterättsnämnden och HFD har hunnit pröva de ärenden som nu ligger på deras bord. [Skrivelserna finns att läsa här](#). Efter det oeniga beslutet om förhandsbesked i Skatterättsnämnden har [vi på nytt vänt oss till Skatteverkets generaldirektör](#) med uppmaningen att skjuta på tillämpningen tills HFD prövat tolkningen.

De åtgärder som många vård- och omsorgsföretag nu måste vidta inför 1 juli är svåra att backa tillbaka om det skulle visa sig att rättspraxis blir en annan än Skatteverkets tolkning. Då är skadan redan skedd. Det handlar om att avsluta konsultavtal med läkare och annan vårdpersonal som kanske funnits i verksamheten i många år. Att avsluta, ofta mångåriga, samarbeten med andra vårdgivare. Många försöker hitta lösningar i form av t ex deltidsanställning istället, men det är långtifrån säkert att det är möjligt. För den som är konsult är det i de flesta fall mindre fördelaktigt att vara anställd hos flera vårdgivare, t ex när det gäller pensionslösningar. Om det inte går att hitta andra lösningar kan vårdgivaren vara tvungen att göra verksamhetsneddragningar, vilket påverkar både patienter och personal.

[Skatteverket står dock fast vid sin bedömning och ger inga signaler om att skjuta på tillämpningen](#) i avvaktan på prövning i HFD.

Snedvridna villkor mellan offentlig och privat regi

Vård och omsorg ska enligt lagstiftningen vara fri från moms, oavsett regi. Skatteverkets rättsliga tolkning snedvrider villkoren mellan privata och offentliga vård- och omsorgsgivare inom ramen för den offentligt finansierade vården och omsorgen på ett allvarligt sätt. Privata vård- och omsorgsgivare verkar sida vid sida med offentliga vårdgivare som får momskompensation krona för krona från staten och därmed inte påverkas så hårt av ändrade momsregler. Privata vårdgivare får stå för hela momskostnaden, eftersom de inte har avdragsrätt.

En del regioner ger schablonersättning för moms till privata vårdgivare, men inte alla. Schablonens storlek varierar dessutom mellan regionerna. Viktigt att beakta är att en schablonersättning inte speglar företagets verkliga momskostnader.

Momsproblemet har funnits länge som snedvridande problem. Men nu påverkar den också personalkostnader. Personal är den absolut största kostnaden för företag i vård och omsorg. Moms på den ersättning som en specialistkonsult får hos en vårdgivare riskerar att snabbt dra iväg och bli stora belopp för verksamheten.

Nu krävs politiska lösningar

Det är inte politiska beslut från vare sig regering och riksdag, eller regioner och kommuner, som ligger till grund för vårdmomsen, utan en rättslig tolkning av en dom. Men nu behövs snabbt politiska lösningar för att inte äventyra en stor del av sjukvårdens och omsorgens möjligheter att bemanna verksamheterna.

Det är ett steg framåt att [riksdagens skatteutskott i bred enighet uppmanar regeringen att snabbt återkomma med konsekvensanalyser och vid behov åtgärder](#). Men det brådskar eftersom Skatteverkets momstolkning träder i kraft den 1 juli och får effekter direkt.

- De svenska lagstiftarna har tidigare slagit fast att alla led i vård och omsorg ska vara momsbefriade. Skatteverkets tolkning går stick i stäv mot det.

Regeringen bör snarast komplettera momslagen för att förtydliga att all vård som ges av legitimerad vårdpersonal ska vara momsfri, oavsett om den legitimerade yrkesutövaren driver eget företag eller hos vem hen är anställd. Vårdföretagarna har i en hemställan till Finansdepartementet presenterat ett konkret förslag till komplettering av lagen, som är förenligt med EU-rätten.

- Regioner och kommuner måste ta höjd för den nya momstolkningen i sina avtal med privata vård- och omsorgsgivare. När ingångna avtal skrevs behövde ingen beakta frågan om moms på vare sig kostnader för inhyrd personal från bemanningsföretag eller ersättningen till specialistkonsulter, som kan ha avgörande betydelse i verksamheten. Hänsyn till den nya situationen behöver tas i såväl befintliga avtal med privata vårdgivare som i kommande upphandlingar. Likaså i befintliga vårdavtal som i kommande revideringar.

Det behövs en förståelse hos regionledningarna för att den nya momstolkningen riskerar att påverka vårdutbudet i deras region och att konsekvenserna annars

kan bli stora i den vård och omsorg som erbjuds medborgarna. Effekterna riskerar att bli särskilt stora utanför de stora städerna, där det är svårare att rekrytera läkare, sjuksköterskor och annan legitimerad vårdpersonal. I värsta fall riskerar vårdgivare att behöva lägga ner verksamhet. Vi uppmanar därför de politiska ledningarna i regioner och kommuner att snabbt ta initiativ till dialog med de privata vårdgivare som verkar på deras uppdrag om effekterna av vårdmomsen i deras verksamheter.

Kontaktperson:

Karin Liljeblad, näringspolitisk expert Vårdföretagarna

karin.liljeblad@vardforetagarna.se

072-552 66 35

ⁱ Kortfattat anser Skatteverkets att uthyrning av personal (dvs momsplikt) föreligger när någon tillhandahåller arbetskraft, oavsett om det är ett bemanningsföretag som tillhandahåller tjänsten eller om en företagare enbart ställer sin egen arbetskraft till förfogande. Verket bedömer att "det är frågan om uthyrning av personal när köparen ansvarar för arbetsledning, bestämmer arbetsmetoder och definierar arbetsuppgifterna och säljaren ställer arbetskraft till förfogande." Skatteverket bedömer att det är en vårdtjänst (dvs momsfri tjänst) "när säljaren tillhandahåller vården för egen räkning och under eget ansvar, dvs. säljaren driver den vårdmottagning som tillhandahåller vården gentemot patienten." Vårdmottagning anser verket är "sådana mottagningar som tillhandahåller vårdtjänster dit en patient kan vända sig för att få vård eller dit en patient remitterats."

Undantag från momsplikt kan också göras om "både tillhandahållaren av personal och köparen ska driva vårdmottagningar (mer än 75 %) som huvudsakligen tillhandahåller sjukvård eller tandvård. Tjänsten ska vara absolut nödvändig för den undantagna vårdtjänsten. Det grundläggande syftet med tjänsten får inte vara att vinna ytterligare intäkter genom verksamhet i direkt konkurrens med kommersiella företag som måste betala mervärdesskatt (d v s inte i konkurrens med ett bemanningsföretag."